

BISERICA PENTICOSTALĂ DIN ROMÂNIA ȘI LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN EPOCA POST-COMUNISTĂ¹

Lect. univ. dr. Dragoș ȘTEFĂNICĂ

Institutul Teologic Penticostal din București

stefanicadragos@gmail.com

Abstract: The Pentecostal Church in Romania and Religious Freedom in the Post-Communist Era

The aim of the present paper is to provide a brief presentation of the evolution of religious freedom in Romania since the 1989 Revolution from the perspective of a Pentecostal believer. To better understand what this event meant for this denomination, first the situation of the Pentecostal movement in the interwar and communist times will be presented, and then survey the changes brought by the fall of the communist regime and how religious freedom evolved in the past three decades.

Keywords: *Pentecostal Church in Romania; persecution; communist regime; Romanian Revolution; religious freedom*

Introducere

Libertatea religioasă² și libertatea de conștiință³ sunt câteva dintre drepturile fundamentale ale omului. Potrivit înțelegerii creștine, Dumnezeu l-a creat pe om după chipul Său, oferindu-i, pe lângă darul vieții biologice,

1 Prezentul studiu constituie o variantă revizuită a unei lucrări publicate inițial în limba engleză ("Thirty Years Later: The Pentecostal Church in Romania and Religious Freedom in the Post-Communist Era", în *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, vol. 39, nr. 7, pp. 34-44).

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură "Viață și Sănătate", București, 2013, pp. 210-215.

3 Idem, "Key aspects of the Freedom of Conscience", în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2016, pp.30-37.

posibilitatea de a alege, fapt care face din el o ființă liberă.⁴ Cu toate acestea, în starea decăzută în care se regăsește omenirea, aceste drepturi ale ființei umane i-au fost și îi sunt adesea încălcate sau chiar negate în întregime. În societatea de astăzi (cel puțin în „lumea civilizată”, din care facem și noi parte), astfel de violări ale drepturilor fundamentale ale omului par imposibil de imaginat; dimpotrivă, mișcările pentru promovarea și protejarea drepturilor omului par să înflorească – dovadă fiind, de pildă, promovarea (adesea excesivă) a drepturilor diferitelor grupuri minoritare, cum sunt unele „drepturi” revendicate de comunitatea LGBTQ+. Însă această impresie este una falsă; pericolele ce pândesc libertatea de conștiință și libertatea religioasă a omului sunt și astăzi reale. Dacă în istoria recentă a țării noastre, în timpul regimului comunist ateist, ele au luat forma unor interdicții și restricții fățișe, astăzi pericolele la adresa libertății religioase pot fi „cosmetizate”, ba chiar prezentate într-o lumină pozitivă (de ex., corectitudinea politică și restricțiile ce decurg din ea, pentru omul religios). Toate acestea ne arată că e nevoie de vigilență și de un efort susținut pentru a păstra în atenția publică aceste chestiuni delicate, dar atât de importante pentru ființa umană, și anume libertatea de conștiință și libertatea religioasă.

În lucrarea de față dorim să prezentăm, succint, evoluția libertății religioase în România, în cei peste treizeci de ani scurși de la Revoluția din 1989, din perspectiva unui credincios penticostal. Pentru a înțelege mai bine ce a însemnat acest eveniment pentru Biserica de care aparțin, mă voi referi, mai întâi, la situația Cultului Penticostal în perioada interbelică și în perioada comunistă, pentru ca mai apoi să arăt ce schimbări a adus anul 1989 și cum a evoluat situația libertății religioase de atunci și până astăzi.

1. Penticostalii și libertatea religioasă înainte de 1989

Încă de la începutul Mișcării penticostale din România, la începutul anilor '20 ai secolului trecut,⁵ credincioșii penticostali au avut de suferit persecuție, respingere și discriminare, atât din partea autorităților statului,

4 Idem, “Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2015, pp.595-608.

5 Pentru mai multe detalii despre începuturile penticostalismului românesc, vezi Valeriu Andreescu, *Istoria penticostalismului românesc*, vol. 1: *Evanghelia deplină și puterea lui Dumnezeu*, Oradea, Casa Cărții, 2012.

cât și din partea altor biserici creștine. Se cunoaște, îndeobște, situația grea a Bisericii - indiferent de confesiune - în perioada de aproape jumătate de secol dictaturii comuniste, declarat atee. Totuși, pentru credincioșii penticostali, persecuția și, în general, lipsa libertății religioase are rădăcini mai adânci; la acest lucru mă voi referi în paragrafele următoare.

1.1. Libertatea religioasă în perioada interbelică

După cum arată Ciprian Bălăban în cartea sa despre istoria penticostalismului românesc, în perioada dintre cele două Războaie Mondiale, credincioșii penticostali au suferit persecuție atât din partea statului, care nu a recunoscut libertatea de închinare a penticostalilor, în ciuda multor memorii depuse, începând cu anul 1924, la Ministerul Cultelor,⁶ cât și din partea Bisericii majoritare - Biserica Ortodoxă.⁷ Există numeroase mărturii despre bătăile și persecuția pe jandarmii din diferite localități le-au administrat credincioșilor penticostali la cererea preoților ortodocși din acele localități.⁸ Un caz aparte îl constituie cel al episcopului Grigorie Gheorghe Comșa, episcopul Aradului, care a dus o luptă aprigă împotriva penticostalilor (dar și a altor evanghelici), scriind multe cărți și articole denigratoare la adresa lor și implicându-se activ în persecutarea lor.⁹

Trebuie să mai menționăm, aici, că la începuturile sale, mișcarea penticostală din România a avut de suferit împotrivire și luări de poziție denigratoare nu doar din partea ortodocșilor, ci și din partea altor evanghelici. Ciprian Bălăban arată că mai ales liderii Bisericii Baptiste s-au împotrivit noilor evanghelici (penticostali), considerând că învățătura

6 Ciprian Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România (1922-1989)*. Instituție și *harismă*, Oradea, Scriptum; Cluj-Napoca, Risoprint, 2016, p. 40. Bălăban mai arată că, deși Ministerul cultelor declara în 1929 că penticostalii (numiți pe atunci „apostolicii”) ar fi putut primi recunoaștere oficială dacă se constata că nu reprezintă „un pericol pentru stat și societate”, această recunoaștere nu a fost realizată, astfel că credincioșii penticostali au continuat să figureze „pe lista grupărilor religioase interzise.” (Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, p. 41).

7 Vasilică Croitor afirmă că „în perioada interbelică, Bisericile tradiționale se bucuraseră de deplină libertate, ba chiar se aliașă, în diverse perioade, cu persecutorii minorităților religioase”. Vezi V. Croitor, în C. Bădiliță și E. Conțac (editori), *Și cerul s-a umplut de sfinți... Martiriul în Antichitatea creștină și în secolul XX*, București, Curtea Veche, 2012, pp. 183-184.

8 Partenie Pera din Lipva, jud. Arad, este considerat primul martir penticostal român; Pera a murit în urma bătăilor date de jandarmi în anul 1927, la sesizarea făcută de preotul Ilie Chebelevu din loc. Șimoș. Deși fost amendat pentru faptele sale, jandarmul care l-a bătut a fost avansat în grad, ulterior. (Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, p. 41).

9 Pentru detalii, vezi Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, pp. 32-40.

acestora din urmă este falsă¹⁰ și că reprezintă un pericol pentru societate;¹¹ este foarte probabil că această reacție a fost determinată și de faptul că, în primii treizeci de ani de penticostalism românesc, mulți dintre credincioșii bapțiști au aderat la credința penticostală, în urma unor experiențe de natură pneumatologică - Gheorghe Bradin, considerat primul penticostal din România a fost el însuși slujitor în Biserica Baptistă înainte de a îmbrățișa penticostalismul.¹²

1.2. Libertatea religioasă în perioada comunistă

Situația trafică a Bisericii (de orice denomi-națiune) din perioada dictaturii comuniste este bine cunoscută și nu mai necesită, probabil, nicio demonstrație.¹³ Însă, oricât de ciudat ar părea acest lucru, pentru credincioșii penticostali, care au suferit o persecuție grea timp de trei decenii, „venirea la putere a comuniștilor a fost însoțită de speranțe [...], fiindcă printre promisiunile deșarte ale noilor conducători se număra și cea privind recunoașterea cultelor interzise și libertatea de cult pentru toții cetățenii.”¹⁴ După cum aveau să afle penticostalii în scurt timp, promisiunile regimului comunist nu aveau nicio valoare, întrucât libertatea religioasă era doar afirmată, nu și respectată.¹⁵

10 Vezi Ioan Ungureanu, „Penticostalismul”, în *Farul Mântuirii*, anul VII, nr. 21-22, 1927, p. 10. C. Bălăban dă și alte exemple de articole scrise de liderii bapțiști împotriva penticostalilor: C. Adorian, „Cercetați duhurile”, în *Farul Mântuirii*, anul X, nr. 11, 1 iunie 1929; Titi Oprescu, „Comediile penticostalilor”, în *Farul Mântuirii*, anul X, nr. 14-15, 15 iulie - 1 august 1929; T. Oprescu și V. Gașpar, *Rătăcirile penticostalilor sau penticostalismul în lumina Scripturii și a științei*, Brăila, Tipografia „Expresul”, 1929; Ioan Cocuț, „Semne și minuni”, în *Farul creștin*, anul III, nr. 13, 1 iulie 1935. Atacurile au urmat și după cel de-al Doilea Război Mondial - vezi seria de patru articole intitulate „Plinătatea Duhului Sfânt”, publicate de Marcu Nîchifor în *Farul creștin* în anul 1946.

11 Vezi articolul „Comediile penticostalilor”, apărut în *Farul Mântuirii*, anul X, nr. 14-15, 15 iulie-1 august 1929.

12 Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, p. 27.

13 Despre situația Bisericii Penticostale în perioada comunistă, vezi Andreiescu, *Istoria penticostalismului românesc*, vol. 1, p. 285-315; Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, pp. 81-176.

14 Croitor, „Constantin Caraman în luptă cu ateismul comunist”, p. 184.

15 Pe acest subiect, vezi articolul lui Eugen Jugaru, „Libertatea religioasă a minorității penticostale între promisiunea constituțională și realitatea coercitivă în perioada regimului comunist”, în M. Costoiu, L.B. Ciucă și N. Burcea (editori), *Jurnalul libertății de conștiință*, Les Arcs, Ed. IARSIC, Franța, 2014, p. 133-145. Jugaru studiază atent legile referitoare la libertatea religioasă din Constituțiile României din 1948, 1952 și 1965, demonstrând că libertățile stipulate în aceste acte normative nu s-au reflectat în realitatea trăită de credincioșii penticostali, în perioada comunistă.

În perioada comunistă, persecuția a îmbrăcat diferite forme, de la întemnițare, bătăi și anchete, la amenințări, concedieri de la locul de muncă și interdicția de reangajare, exmatricularea elevilor din școli,¹⁶ stigmatizare, interdicția accederii la studii superioare, hărțuirea și ridiculizarea elevilor la orele de curs etc.¹⁷ Departamentul Cultelor, care trebuia să garanteze libertatea de credință a cultelor recunoscute prin lege (printre care se număra și Cultul Penticostal), nu doar că nu făcea acest lucru, dar avea o atitudine de-a dreptul discriminatorie și ostilă față de acestea. Penticostalii, care puneau accent pe experiențele de natură pneumatologică, erau caracterizați de acest Departament al Cultelor drept „mistici bolnăvicioși”, „fanatici religioși”, „habotnici”, ei fiind o adevărată „infecție” în sânul națiunii române.¹⁸ Astfel că statul comunist a încercat mereu, prin toate mijloacele, să se implice în viața Bisericii, influențând sau chiar impunându-și propria voință asupra ei - și de multe ori a reușit.¹⁹ În cartea *Statul și cultele religioase*, editată chiar de Secretariatul de stat pentru culte, este descrisă în modul următor ingerința statului în viața cultelor religioase, în perioada comunistă: „Activitățile cultelor religioase au fost restrânse la activități de cult și la un rol de reprezentare externă riguros controlate de stat. Controlul statului asupra cultelor a devenit mai brutal și invaziv.”²⁰

2. Revoluția română și efectele ei asupra libertății religioase

Odată cu Revoluția română din anul 1989, multe dintre aceste lucruri aveau să se schimbe. Schimbarea politică majoră, de la dictatură la democrație, deschidea calea pentru revendicarea efectivă a libertăților religioase, care, înainte de 1989, existau doar în teorie.

16 Vezi Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, p. 153.

17 Amendarea și anchetarea sau condamnarea credincioșilor se făcea pe alte temeiuiri decât cele reale, astfel că, oficial, aceștia nu sufereau din cauza credinței, ci pentru încălcarea altor legi. De exemplu, Emil Bulgăr, președinte al Cultului Penticostal după Revoluția din '89, povestea că tatăl său a fost smendat cu o sumă mare de bani pentru că, alături de alți credincioși, a fost surprins de Miliția din loc. Gurasada în timpul unei întâlniri de rugăciune; motivul oficial al amendării a fost „parazitismul”, nu întâlnirea pentru rugăciune. (vezi Emil Bulgăr, „Poșta redacției”, în *Cuvântul Adevărului*, nr. 3-4, 1990, p. 22.

18 Bălăban, *Istoria Bisericii Penticostale din România*, pp. 151, 152.

19 Despre implicarea statului în viața internă a Bisericii, prin racolarea slujitorilor de către Securitate, vezi cartea lui Vasilică Croitor, *Răscumpărarea memoriei - Cultul Penticostal în perioada comunistă*, Medgidia, Succeed Publishing, 2010.

20 Secretariatul de stat pentru culte, *Statul și cultele religioase*, ediția a II-a, București, Litera, 2018, p. 20.

2.1. Relația cu instituțiile statului

Noua abordare a statului în relația cu cultele religioase este descrisă de Secretariatul de stat pentru culte cu următoarele cuvinte:

După căderea regimului comunist în decembrie 1989, relațiile dintre stat și culte au intrat într-o nouă etapă, caracterizată de preocuparea pentru libertatea de religie, libertatea de organizare internă a cultelor religioase și de dorința de reparare a nedreptăților și abuzurilor regimului precedent. În acest context, statul român a renunțat la supravegherea și controlul activității cultelor pe care și le asumase la începuturile sale ca stat modern, în favoarea unei viziuni politice democratice, având în centru libertatea religioasă și recunoașterea rolului cultelor religioase ca potențiali parteneri liberi ai statului pentru urmărirea unor interese sociale comune.²¹

Aceste schimbări în atitudinea statului față de culte sunt confirmate de liderii penticostali; astfel, la primul Congres organizat de CCPR în libertate (15 mai 1990), pastorul Emil Bulgăr, viitorul președinte al Cultului, afirma că Cultul Penticostal se află la un moment de cotitură istorică. Congresul se desfășura „fără a mai fi cenzurat de cineva, fără aprobarea prealabilă a unor liste de delegați de către vreun for din afară. [...] Dumnezeu ne-a deschis o ușă nouă pentru lucrarea Sa.”²² La același Congres a participat și Ministrul Cultelor, dr. Nicolae Stoicescu, care a întărit, înaintea delegaților bisericilor penticostale, angajamentul statului față de respectarea și apărarea libertății religioase a tuturor cetățenilor: „[Ministerul cultelor] este un minister al bunăvoinței, având sarcina de a asigura în acest provizorat libertatea deplină. Libertatea de conștiință este una dintre primele realizări ale Revoluției.”²³ Ministrul a mai afirmat că „avem nevoie de o Biserică puternică, indiferent de felul convingerilor religioase. Biserica are un rol fundamental de a restabili pacea și de a contribui la redresarea morală a națiunii, colaborând cu statul și având, în acest sens, un rol principal.”²⁴

21 Secretariatul de stat pentru culte, *Statul și cultele religioase*, pp. 20-21.

22 „Al IV-lea Congres al Cultului Penticostal - Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România (Cluj, 15 mai 1990)”, în *Cuvântul Adevărului. Buletinul Cultului Penticostal - Biserica lui Dumnezeu Apostolică*, serie nouă, anul I, nr. 6, iunie 1990.

23 „Al IV-lea Congres al Cultului Penticostal”, p. 3.

24 „Al IV-lea Congres al Cultului Penticostal”, p. 3.

Libertatea de conștiință și religioasă este astăzi garantată de Constituție, iar legea 489/2006 detaliază aspectele acestor libertăți, garantate de stat. În rezumat, această lege îi garantează cetățeanului „dreptul de a avea (sau nu) o credință religioasă, de a o asuma sau a renunța la aceasta; dreptul de a-și exercita credința în public și în privat, individual sau în grup, prin cult sau în alte forme, independent de orice formă de recunoaștere sau interferență a statului; dreptul părinților de a-și educa copiii minori potrivit propriilor convingeri.”²⁵ Deși a avut nevoie de „aproape două decenii de dezbateri, polemici și medieri”²⁶ și deși a fost sau este criticată din diferite motive,²⁷ Legea 489/2006 constituie o garanție a libertății religioase și a libertății de gândire pentru toți cetățenii României; din acest punct de vedere, credincioșii penticostali nu ar avea motive să fie nemulțumiți.

2.2. Așteptări și noi oportunități pentru credincioșii penticostali, după Revoluția din 1989

Evenimentul din 1989 nu a produs schimbări majore doar în domeniul relațiilor dintre cultele religioase și stat; pentru credincioșii penticostali, căderea dictaturii comuniste a însemnat deschiderea de noi oportunități, nesperate până atunci și a deschis orizontul pentru așteptări mari care, în cea mai mare parte, s-au împlinit în acești 30 de ani de postcomunism.

În primele luări de poziție, la începutul anului 1990, liderii Bisericii Penticostale îi anunțau pe credincioși, în revista oficială a Cultului, despre schimbările majore care se derulau cu repeziciune în acele prime luni de libertate. Una dintre problemele strigente cu care s-au confruntat penticostalii înainte de 1989 era recunoașterea înființării de noi biserici și construirea de noi lăcașuri de cult. Cultul Penticostal a înregistrat o creștere numerică formidabilă în anii comunismului, în ciuda persecuțiilor și a îngădirilor de tot felul. Într-un raport al Secretariatului de stat pentru culte se arată că penticostalii au avut cea mai dinamică evoluție,

25 Victor Opaschi, „Statul și cultele religioase în România: un model european”, în Iulia Badea-Guérítée și Alexandru Ojucă (coord.), *Dialogul religiilor în Europa unită*, Iași, Adenium, 2015, p. 271.

26 Radu Preda, „Libertatea religioasă și dușmanii ei (III)”, în Radu Preda, *Semnele vremii. Lecturi social-teologice*, Cluj-Napoca, Eikon, 2008, p. 105.

27 Vezi, de exemplu, Natalia Vlas & Simona Sav, „Biserică, stat și libertate religioasă în România postcomunistă”, Nelu Burcea (ed.), *Jurnalul Libertății de Conștiință*, București, Editura Universitară, 2013, pp. 396-412, mai ales pp. 402-407.

în perioada comunistă;²⁸ cu toate acestea, eliberarea de autorizații pentru deschiderea de noi biserici se obțineau greu sau le era refuzată cu totul penticostalilor. La Congresul din mai 1990, Emil Bulgăr făcea o comparație între situația de dinainte și cea de după 1989: „de la 793 comunități și filii câte număram la 10 ianuarie a.c., am dat în plus 553 autorizații noi. Este de ajuns să comparăm cifrele de 793 în 40 de ani și 533 în numai patru luni, la care menționăm cele 45 intabulări, față de 9 inițial.”²⁹

Revoluția din 1989 a făcut posibilă și alegerea, în conducerea Bisericii Penticostale, a unor oameni noi, după ce, în timpul dictaturii comuniste, *leadership*-ul era impus de regim.³⁰ La fel, ea a făcut posibilă dezvoltarea administrativă a Bisericii, prin reînființarea Comunității regionale Cluj și înființarea altora noi: București, Maramureș-Sătmar și Oltenia-Argeș în anii '90, și Constanța în anul 2004.³¹

De asemenea, învățământul teologic a cunoscut o profundă schimbare în bine. Înființarea Seminarului Teologic Penticostal, în anul 1976, a fost aprobată foarte greu, după intervenții venite inclusiv din afara țării,³² numărul de studenți era fost limitat, iar o nouă serie de studenție era permisă din patru în patru ani, adică după finalizarea seriei precedente.³³ După Revoluție, Cultul Penticostal a putut să își organizeze după bunul plac învățământul teologic. Seminarul a fost transformat în Institut Teologic de Grad Universitar (în februarie 1990), recunoscut de autorități prin hotărârea de Guvern nr. 164 din 6 aprilie 1992, înființarea acestuia;³⁴

28 Secretariatul de stat pentru culte, *Statul și cultele religioase*, p. 34. Dacă în 1930 census penticostalii nu apăreau deloc în tabelul privind the religious affiliation, în 1992 census, primul de după Revoluția din 1989, aceștia numărau 220842 de credincioși, fiind al patrulea grup religios, după ortodocși, romano-catolici și reformați (vezi Secretariatul de stat pentru culte, *Statul și cultele religioase*, p. 37).

29 „Al IV-lea Congres al Cultului Penticostal”, p. 3.

30 Istoricul penticostal Valeriu Andreiescu dă câteva exemple în acest sens: alegerea lui Pavel Riviș-Tipei la conducerea Comunității Regionale Arad, până atunci blocată de Departamentul Cultelor și alegerea lui Constantin Macoveiciuc la conducerea Comunității Suceava, după ce același Departament blocase ocuparea acestui post timp de câțiva ani. (Valeriu Andreiescu, *Istoria Penticostalismului românesc*, vol. 2: *Lucrările puterii lui Dumnezeu*, Oradea, Casa Cărții, 2012, p. 45.

31 Andreiescu, *Istoria Penticostalismului românesc*, vol. 2, p. 45.

32 Ciprian Bălăban, „O incursiune în istoria învățământului teologic penticostal românesc”, în *Plērōma. Studii și cercetări teologice*, anul XVIII, nr. 1, iunie 2016, p. 117.

33 În prima generație de studenți au fost admiși 15 candidați, în cea de-a doua - 5, iar în a treia serie - 10. Începând cu anul 1986 s-a permis înscrierea anuală de noi studenți, dar numărul lor era redus drastic - câte trei în fiecare generație. (Bălăban, „O incursiune în istoria învățământului teologic penticostal românesc”, p. 117-120)

34 Bălăban, „O incursiune în istoria învățământului teologic penticostal românesc”, p. 121.

vechile restricții privind numărul de studenți sau ordinarea absolvenților au fost înlăturate, iar conducerea Cultului decide construirea unui campus adecvat pentru desfășurarea activității de învățare.³⁵

Printre așteptările de seamă ale credincioșilor penticostali, după Revoluția din 1989, era libertatea de a proclama în voie evanghelia și de a crește numeric. Această așteptare s-a materializat, încă de la începutul anilor '90, care au rămas în memoria penticostalilor ca ani foarte rodnici, în care evanghelia era vestită în multe locuri publice, cum ar fi stadioanele. Acest lucru a făcut ca Biserica penticostală să păstreze un trend ascendent în ceea ce privește numărul membrilor ei. Conform datelor Secretariatului de stat pentru culte, în anul 2002, la 10 ani de la recensământul din 1992, erau 324,462 penticostali în România, iar în anul 2011 numărul lor a ajuns la 362,314 membri, acest lucru făcând din Biserica Penticostală cea mai dinamică confesiune religioasă - aceasta și în condițiile în care, în ultimii 15 ani, „valurile de emigrație au dus la o scădere semnificativă a populației”.³⁶

3. Penticostalii și libertatea religioasă, la trei decenii de la Revoluția din 1989

Într-o comunicare recentă, susținută în cadrul Conferinței internaționale „Dimensiunea pozitivă a libertății religioase: cum pot guvernele să sprijine organizațiile religioase”, București, 6-7 iunie 2019, Președintele Cultului Penticostal, pastorul Moise Ardelean, afirma că „în România, de treizeci de ani, este libertate religioasă deplină” și că modelul românesc de garantare a libertății religioase ar putea sluji ca model pentru alte țări europene. El și-a susținut cu multe exemple această afirmație, comparând situația curentă cu cea de dinaintea Revoluției din 1989 - unele dintre aceste lucruri fiind prezentate și de noi, pe parcursul acestei lucrări.

Dacă în relația cu statul român lucrurile sunt așa cum le-a prezentat liderul Bisericii Penticostale, trebuie să menționăm că în cei treizeci de ani de democrație credincioșii penticostali s-au confruntat, pe alocuri,

35 „Raportul secretarului general”, în *Cuvântul Adevărului. Buletinul Cultului Penticostal - Biserica lui Dumnezeu Apostolică*, serie nouă, anul I, nr. 6, iunie 1990, p. 6. Secretarul general al Cultului Penticostal, Trandafir Sandru, enumeră în raportul său multe alte schimbări aduse de Revoluție; printre acestea se numără tipărirea de materiale teologice și liturgice; posibilitatea liderilor penticostali de a călători în afară și de a participa la conferințele penticostale internaționale; reorganizarea funcționării Casei de pensii etc.

36 Secretariatul de stat pentru culte, *Statul și cultele religioase*, p. 37.

cu îngrădirea drepturilor lor obținute la Revoluție. Astfel, cele mai mari provocări, în aceste trei decenii, nu au venit din partea autorităților, ci din partea Bisericii majoritate - Biserica ortodoxă. Aceasta nu a privit cu ochi buni propășirea Bisericii Penticostale (și a celorlalte biserici evanghelice) și a considerat mereu că acțiunile de evanghelizare întreprinse de evanghelici sunt, de fapt, acțiuni de prozelitism care constituie un pericol pentru unitatea națională a neamului român.³⁷ Mai ales în primii ani de democrație, atacurile și abuzurile venite din partea reprezentanților ai bisericii majoritare au fost numeroase, iar uneori „acțiunile de învrăjpire religioasă erau produse de mulți ierarhi ai BOR”³⁸

În anul 1996, secretarul executiv al Alianței Evanghelice Române³⁹ făcea un raport privind încălcarea libertății credincioșilor evanghelici din România, susținându-și afirmațiile cu numeroase exemple concrete. El arăta că „ierarhii bisericii majoritare folosesc toate mijloacele pentru a incita opinia publică la ură, împărțind populația în români ortodocși și neortodocși, cerând ca aceștia din urmă să se bucure de drepturi limitate. Autoritățile de stat, în multe cazuri, nu intervin în oprirea persecuției religioase, încălcând art. 29 din Constituția României și Convențiile internaționale pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.”⁴⁰ Printre problemele punctuale constatate de conducerea Alianței Evanghelice se numără: hărțuirea credincioșilor adunați la închinare, mai ales în localitățile rurale; refuzul preoților ortodocși de a permite înhumarea evanghelicilor în cimitirele din anumite localități; o amplă campanie de presă de dezinformare și denigrare a cultelor evanghelice - lucru ce constituie o cauză a persecuțiilor etc.⁴¹

37 Andreiescu, *Istoria Penticostalismului românesc*, vol. 2, p. 34. Menționăm că, în toila dezbaterilor de aproape două decenii pentru adoptarea Legii cultelor (din 2006), s-a dus discuții dacă Biserica Ortodoxă ar trebui să fie considerată Biserica națională sau Biserica de stat. Astfel, se considera - iar unii încă consideră - că românismul se suprapune cu ortodoxismul.

38 Andreiescu, *Istoria Penticostalismului românesc*, vol. 2, p. 20.

39 Alianța Evanghelică din România a fost înființată în martie 1990; actualmente este formată din Bisericile Baptistă, Penticostală și Creștină după Evanghelie.

40 Iacob Dumitru, „Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în România (1990-1996)”, în *Cuvântul Adevărului*, anul VII, nr. 10, 1996, p. 12.

41 Dumitru, „Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în România (1990-1996)”, p. 13. Într-o interpelare făcută postului public de televiziune, în septembrie 1995, Petre Dugulescu, credincios baptist și deputat în Parlamentul României, arăta că emisiunea cu caracter religios de la televiziunea publică, *Credo*, „a devenit în ultimul timp o tribună exclusivă a bisericii majoritare. Invitații acestei emisiuni nu uită niciodată să pună la stălpul infamiei cultele minoritare, fără ca acestea să aibă puțința să se apere. (Dumitru, „Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în România (1990-1996)”, p. 13)

Dintre problemele cu care s-au confruntat credincioșii penticostali în ultimii treizeci de ani mai putem aminti folosirea termenului „sectă” pentru desemnarea Bisericii penticostale (și a altor biserici evanghelice) sau *bullying*-ul la care sunt supuși adesea copiii penticostali, care sunt numiți, peiorativ, „pocăiți” de către colegii de școală. Oricum, după cum bine sesizau N. Vlas și S. Sav, sesizăm în continuare o dificultate în „depășirea mentalităților, a prejudecăților majorității ortodoxe față de minoritățile religioase, considerate adesea drept intruse în viața națiunii și reprezentante ale intereselor străine, iar aceste prejudecăți continuă să fie, din nefericire, proferate chiar pe posturi naționale de televiziune, de către figuri proeminente în zona politicului și mediei și inserate în unele manuale de religie în școlile publice.”⁴²

Înainte de a încheia studiul nostru, trebuie să precizăm că, cel puțin în ultimii ani, s-au făcut și progrese în ceea ce privește apropierea dintre cultele evanghelice din România și Biserica Ortodoxă. Astfel, un număr de tineri teologi penticostali și-au făcut studiile doctorale în școli doctorale ortodoxe (autorul însuși se numără printre ei); în mediul academic există relații bune, astfel că teologi ortodocși participă la conferințele organizate de școlile evanghelice; există evenimente comune, la care participă deopotrivă ortodocși și evanghelici: „Marșul pentru viață”, protestele pentru susținerea familiei Bodnariu,⁴³ Micul dejun cu rugăciune, organizat la Parlamentul României etc.

De asemenea, în ultima perioadă de timp se resimte o apropiere între evanghelici și ortodocși și o regăsire a lor în jurul unor valori comune. Astfel, în anul octombrie 2018, s-a organizat în România un Referendum pentru schimbarea art. 48 din Constituția României, în sensul redefinirii familiei ca uniune între un bărbat și o femeie (nu „uniune între soți”, cum este acum). Cu acest prilej, reprezentanții cultelor creștine au chemat la apărarea valorilor creștine ale României și ale Europei, avertizând cu privire la pericolul reprezentat de curentul secular și anti-creștin care se resimte tot mai mult în țările Europei de Vest.

42 Vlas și Sav, „Biserică, stat și libertate religioasă în România postcomunistă”, p. 408.

43 Acest caz, puternic mediatizat în România și în afara ei, i-a adus împreună pe evanghelici și ortodocși, care au condamnat abuzurile serviciului de protecție a copilului din Norvegia. Zecile de proteste, organizate în multe orașe din România și alte state din Europa, preum și în numeroase orașe din SUA, au fost declanșate de preluarea celor cinci copii ai familiei Bodnariu de către Barnevernet, pe 16 noiembrie 2015

Un ultim exemplu concludent pentru apropierea dintre evanghelici și ortodocși îl reprezintă comunicatul din 10 mai 2018, prin care Alianța Evanghelică îi ia apărarea purtătorului de cuvânt al Bisericii Ortodoxe, dl. Vasile Bănescu, acuzat (pe nedrept) de discriminarea unor grupuri sociale de către anumite ONG-uri și reclamat la Consiliul Național de Combatere a discriminării. Liderii Bisericilor evanghelice au arătat că „ținta [acestor atacuri] nu este domnul Vasile Bănescu, ci Biserica și credința creștină. Este evidentă manifestarea nedreaptă, abuzivă și plină de ură a acestor organizații și lupta lor împotriva creștinismului.”⁴⁴

Concluzii

La mai bine de treizeci de ani de la Revoluția din 1989, credincioșii pentecostali se bucură de o libertate de credință pe care Președintele Moise Ardelean o numea „libertate deplină”. Această libertate este garantată de Constituția României, astfel că credincioșii pentecostali sunt apărați de eventuale abuzuri și discriminări de legislația în vigoare. Totuși, după cum observă Eugen Jugaru, pastor pentecostal și Președinte al Comunității regionale Brașov, asistăm uneori la o „aplicare deficitară a acestui drept în mod practic”,⁴⁵ fapt care se traduce prin neplăceri, stigmatizări, discriminări venite din partea bisericii majoritare. Cu toate acestea, în ultimii ani s-au făcut și progrese notabile înspre apropierea credincioșilor provenind din spații denominaționale diferite, iar acest lucru s-a realizat, după cum am arătat, mai ales pe fondul atacurilor și pericolelor la adresa valorilor creștine, în general, moștenite atât de țara noastră, România, cât și de restul Europei creștine.

Considerăm că, deși la un nivel general libertatea religioasă în România este un fapt real, mai sunt încă lucruri care ar putea fi făcute, mai ales pentru îmbunătățirea relației dintre cultele neoprotestante și Biserica Ortodoxă. Însă aceste demersuri ar trebui să înceapă cu un moment de reconciliere; cultele creștine din România trebuie să găsească tăria de a privi cu obiectivitate istoria relațiilor tensionate dintre ele și să găsească drumul cel bun, o cale a păcii și dragostei creștine, în spiritul învățaturii lăsate de Mântuitorul Hristos.

44 Vezi comunicatul întreg pe <https://aliantaevangelica.wordpress.com/>

45 Jugaru, „Libertatea religioasă a minorității pentecostale între promisiunea constituțională și realitatea coercitivă în perioada regimului comunist”, p. 146.

Bibliografie selectivă

- ✦ *** „Al IV-lea Congres al Cultului Penticostal - Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România (Cluj, 15 mai 1990)”, în *Cuvântul Adevărului*, I, nr. 6, iunie 1990.
- ✦ Andreescu, Valeriu, *Istoria penticostalismului românesc*, vol. 1: Evanghelia deplină și puterea lui Dumnezeu, Oradea: Casa Cărții, 2012.
- ✦ Andreiescu, Valeriu, *Istoria Penticostalismului românesc*, vol. 2: Lucrările puterii lui Dumnezeu, Oradea, Casa Cărții, 2012.
- ✦ Bălăban, Ciprian, „O incursiune în istoria învățământului teologic penticostal românesc”, în *Plērōma. Studii și cercetări teologice*, XVIII, nr. 1, iunie 2016.
- ✦ Bălăban, Ciprian, *Istoria Bisericii Penticostale din România (1922-1989). Instituție și harisme*, Oradea, Scriptum; Cluj-Napoca: Risoporint, 2016.
- ✦ Bulgăr, Emil, „Poșta redacției”, în *Cuvântul Adevărului*, nr. 3-4, 1990.
- ✦ Croitor, Vasilică, „Constantin Caraman în luptă cu ateismul comunist”, in C. Bădiliță și E. Conțac (editori), *Și cerul s-a umplut de sfinți... Martiriul în Antichitatea creștină și în secolul XX*, București, Curtea Veche, 2012.
- ✦ Croitor, Vasilică, *Răscumpărarea memoriei - Cultul Penticostal în perioada comunistă*, Medgidia, Succeed Publishing, 2010.
- ✦ Dumitru, Iacob, „Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în România (1990-1996)”, în *Cuvântul Adevărului*, VII, nr. 10, 1996.
- ✦ Jugaru, Eugen, „Libertatea religioasă a minorității penticostale între promisiunea constituțională și realitatea coercitivă în perioada regimului comunist”, în M. Costoiu, L.B. Costoiu, Mihnea; Ciucă Liviu-Bogdan și Burcea Nelu (editori), *Jurnalul libertății de conștiință*, Les Arcs, Editiond IARSIC, France, 2014.
- ✦ Opaschi, Victor, „Statul și cultele religioase în România: un model european”, în Iulia Badea-Guérítée și Alexandru Ojucă (eds.), *Dialogul religiilor în Europa unită*, Iași, Adenium, 2015.
- ✦ Preda, Radu, „Libertatea religioasă și dușmanii ei (III)”, în Radu Preda, *Semnele vremii. Lecturi social-teologice*, Cluj-Napoca, Eikon, 2008.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Key aspects of the Freedom of Conscience”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of*

Conscience), Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2016.

- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, "Religious liberty – a natural human right", în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015.
- ✦ Sandru, Trandafir, „Raportul secretarului general”, în *Cuvântul Adevărului*, I, nr, 6, iunie 1990.
- ✦ State Secretariat for Religious Affairs, *State and Religion in Romania*, 2nd Edition, Bucharest, Litera, 2019.
- ✦ Vlas, Natalia și Sav, Simona, „Biserică, stat și libertate religioasă în România postcomunistă”, în Nelu Burcea (ed.), *Jurnalul Libertății de Conștiință*, București, Editura Universitară, 2013.

Webografie:

- ✦ <https://aliantaevanghelicawordpress.com/>